

Вікторія Лемещенко-Лагода
Тетяна Рябуха

Лексикографічна фіксація
шотландської мови Скотс:
від теорії до практики

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

В. В. Лемещенко-Лагода, Т. В. Рябуха

**Лексикографічна фіксація
шотландської мови Скотс:
від теорії до практики**

Монографія

Мелітополь, 2019

УДК 81'374:811.11
Л 44

Затверджено Вченою радою Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (протокол № 14 від 28 травня 2019 р.)

Рецензенти: Г. І. Приходько, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри англійської філології, Запорізький національний університет
Н. Є. Леміш, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри прикладної лінгвістики, порівняльного мовознавства та перекладу, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

Л 44 Лемещенко-Лагода В. В. Лексикографічна фіксація шотландської мови Скотс: від теорії до практики : монографія / В. В. Лемещенко-Лагода, Т. В. Рябуха. – Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2019. – 106 с.

ISBN 978-617-7566-76-1

Монографію присвячено комплексному дослідженню процесу лексикографічної фіксації мови рівнинної Шотландії, а також застосуванню контрастивного підходу до укладання двомовних перекладних словників на прикладі української мови та шотландської мови Скотс. Запропоновано класифікацію словників шотландської мови Скотс. Виокремлено та охарактеризовано основні періоди розвитку шотландської національної лексикографії. Запропоновано оригінальні принципи побудови мікроструктури двомовного перекладного словника із застосуванням контрастивного методу.

Монографію адресовано науковцям, викладачам, аспірантам і студентам філологічного фаху, а також широкому колу читачів, які цікавляться актуальними проблемами лексикографії.

УДК 81'374:811.11

© В. В. Лемещенко-Лагода, Т.В. Рябуха, 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ОСОБЛИВОСТІ ЛЕКСИКОГРАФІЧНОЇ ФІКСАЦІЇ ШОТЛАНДСЬКОЇ МОВИ СКОТС	11
1.1 Період “глосаризації” у шотландській лексикографії	12
1.2 “Донауково-діалектологічний” період розвитку шотландської лексикографії	16
1.3 Історичний період шотландської лексикографії	26
1.4 Науковий період шотландської лексикографії	35
1.5 Комп’ютерна шотландська лексикографія	42
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	52
РОЗДІЛ 2 ОСНОВНІ ПАРАМЕТРИ ТА ПІДХОДИ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ СЛОВНИКІВ ШОТЛАНДСЬКОЇ МОВИ СКОТС	53
2.1 Класифікація словників за Л. Щербою (на прикладі словників шотландської мови Скотс)	54
2.2 Інші підходи до класифікації шотландських словників	59
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	63
РОЗДІЛ 3 МЕТОДИКА КОНТРАСТИВНОГО АНАЛІЗУ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ ДЕКІЛЬКОХ МОВ: ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ, ПРИЙОМИ ТА МЕТОДИ	65
3.1. Основні принципи та критерії контрастивної лексикографії.....	67
3.2. Основні підходи до організації контрастивних словників за І. Стерніним.....	70
3.2.1 Принципи укладання контрастивного семного словника	71
3.2.2 Принципи укладання контрастивного перекладного словника	74
3.2.3 Принципи укладання контрастивного тлумачно-перекладного словника	76
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3	78
РОЗДІЛ 4 СПЕЦИФІКА УКЛАДАННЯ ГРАМАТИЧНО- КОНТРАСТИВНОГО ДВОВОМНОГО СЛОВНИКА.....	79
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 4.....	87
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	88
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	91
ДОДАТКИ.....	100

ВСТУП

У зарубіжному та вітчизняному мовознавстві по відношенню до шотландської мови Скотс використовують різноманітні терміни, що визначають її статус: варіант англійської мови, літературна національна мова, діалект, шотландська мова Скотс, літературна шотландська англійська тощо. Але з точки зору структурної відмінності між англійською та шотландською мовами, статус Скотс залишається неоднозначним.

З точки зору А. Швейцера та В. Ярцевої, це діалект, хоча й має стандартну норму через те, що у ранні періоди своєї історії він виконував функції державної мови незалежної держави – Шотландії, але пізніше зазнав регресивного розвитку, знизивши свій статус до діалекту англійської мови [2, с. 174].

Британські вчені П. Традгілл (P. Trudgill) та А. Х'юджес (A. Hughes) наполягають на тому, щоб розглядати шотландську мову як варіант англійської. Пов'язано це з тим, що структура мови Скотс, перш за все це стосується морфології, синтаксису та лексикології, є близькою до англійської мови. Цей погляд також підтримують такі мовознавці, як Г. Клосс (H. Kloss), В. Сердюков, В. Паращук.

Проте, більшість вчених наголошують на тому, що мова Скотс є автономною мовою (О. Бродович, А. Павленко, Е. Ігл та ін.). Це твердження засноване на історичній трактовці розвитку мови Скотс, оскільки за часів існування незалежної держави Скотс була національною мовою. Зокрема, шотландська мова вважається продуктом змішування декількох мов. Її основним елементом безумовно залишається давньоанглійська (а саме нортумбрійський діалект), оскільки германські племена англів, саксів, ютів та фризів прибули сюди у V ст. н. е. й протягом наступних років, витіснивши кельтів у гірські райони, заснували на завойованій території сім королівств [9, с. 165], у кожному з яких був свій територіальний діалект. Тож,

нортумбрійський діалект був близьким до інших діалектів давньоанглійської мови, але у процесі контактів з населенням Шотландії – піктами та кельтами – мова сильно трансформувалась. Істотний вплив на шотландську мову зробили вікінги, які селились тут з IX по XI століття, змішуючись з місцевим населенням. Населення Оркнейських та Шетландських островів досі говорить на діалекті, більш близькому норвежцям, аніж англійцям [18, с. 108].

Вже у 1379 р. з'являються перші юридичні документи, написані повністю мовою Скотс [2, с. 173]. Таким чином, протягом XIV – XVI століть шотландська мова стала домінуючою. У 1398 р. шотландський парламент повністю перейшов з латинської на шотландську, яка стала головною для усіх верств населення.

У період Ренесансу придворні поети почали писати свої твори шотландською мовою, доповнюючи її словами з французької та латинської. Найвизначнішими серед них були Роберт Генрісон та Вільям Донбар, які розвиваючи шотландську літературну традицію, продемонстрували невичерпний лексичний та граматичний потенціал мови Скотс [16, с. 177]. Саме у цей час відбувається становлення граматичної структури мови, її лексичного складу. Таким чином, у другій половині XV століття шотландська мова Скотс стала літературною мовою шотландської нації. Твори того часу, написані цією мовою, підкреслюють той факт, що шотландська мова не була мовою меншості, а навпаки була національною мовою Шотландії.

А. Дж. Айткен вказує, що період 1460 – 1550 рр. був Золотою епохою для Скотс, а саме, “національна шотландська мова швидко розвиваючись, використовувалась у всіх сферах життя, й відрізнялась від англійської, як португальська від іспанської” [8, с. 34].

Отже, на кінець XVI століття у Британії було дві національні мови: англійська та шотландська (Скотс). Не дивлячись на те, що вони були окремими незалежними мовами, вони мали спільні лінгвістичні особливості через спільне походження та близькі діалекти .

У 1603 р. відбулось об'єднання Англії та Шотландії під владою єдиного короля Якова VI з династії Стюартів. К. Бруннер вважає, що саме об'єднання призвело до того, що “шотландська літературна мова втратила свій центр, оскільки резиденцію монарха було перенесено з Единбурга до Лондона. Деякі шотландські поети переселились до Лондона та з часом стали писати виключно англійською мовою” [9, с. 67]. Велике значення також мало видання Біблії англійською, яка одразу ж почала використовуватися на службах у церквах. А після об'єднання англійського та шотландського парламентів у 1707 р. стандартна англійська мова того часу, яка сформувалась на базі лондонського діалекту, повністю закріпилась як мова політики, освіти та релігії на території Шотландії. Однак для більшості шотландців *Scottis* – *Scots* (Скотс) залишалась мовою повсякденного спілкування.

У XVIII столітті, Аллан Ремсі, Роберт Фергюссон, і, нарешті, Роберт Бернс зробили спробу відродження мови Скотс. Для шотландських письменників у той час, головною проблемою був вибір мови, якою писати. Але їх спроба не принесла очікуваних результатів. Шотландський письменник Девід Юм, наприклад, говорив шотландською у повсякденному житті, але писав тільки англійською мовою. Певним чином заслугою Роберта Бернса стало те, що шотландська стала сприйматися як мова жартівливих пісень та водевілів [2, с. 174].

Протягом років шотландська мовна проблема все більше загострювалася і у 1920х рр. досягла піку своєї гостроти. Використання мови Скотс в інших сферах, окрім художньої літератури, традиційно не заохочувалось. Загалом, мова Скотс офіційно не була забороненою, але адміністративні та судові справи, викладання у школах і в університетах велися англійською. Англійською була здебільшого і преса. Таким чином, шотландська мова опинилась у складному становищі. Враховуючи спорідненість англійської та шотландської мов, Скотс виглядала як “зіпсована” англійська. Як вказує науковець М. Новікова, – “Звичайний шотландець жив серед нескінченних глузувань над своєю мовою – нібито мовою виключно людей “неосвічених”,

“хуторян”, “селюків”. І найголовніше: з десятиліття в десятиліття Скотс дійсно все більше ставала мовою “ринку і кухні”. У неї не було престижу, бо не було перспектив, – і навпаки: не було перспектив, бо не було престижу” [16, с. 214]. Таким чином, вона залишалась соціально неprestижною та на початку ХХ ст. сприймалась як мова нижчих прошарків суспільства.

Втрата політичної незалежності, систематичне знищення культури Шотландії, величезні втрати людей через переслідування, еміграцію і бойові дії – це шотландська соціальна трагедія, що тривала з 1750 по 1900 р., й призвела до того, що більшість талановитих людей покинула країну.

Населення, яке залишилося, було деморалізованим. Літературне життя поступово занепадало. Протягом сторіччя починаючи з 1820 року, жоден письменник не показав картин з шотландського життя в містах, заводських робіт, класової боротьби, або участі в глобальних подіях, таких як світові війни. Оповідання та вірші, написані того часу, як правило кліриками, зосереджувались на оповідях про скромне і домашнє життя старих, які доживають свій вік у тихих маленьких селах.

Таким чином, 20-ті рр. стали початком так званої “епохи Шотландського Відродження”, пов’язаного з посиленням національної самосвідомості шотландців. Так, у 20-ті рр. була сформована Шотландська національна партія. З’явилися твори Грегорі Сміта, в яких він просуває ідею унікального шотландського психологічного вигляду: каледонська сизигія, здатна утримувати “без конфлікту непримиренних погляди”, “легко переходити від одного настрою до іншого”, і зі “здатністю синтезувати велику кількість деталей”. Крім того, існує загальна думка, що ця чутливість може бути виражена лише мовою шотландців Скотс [2, с. 175].

Натхненником руху за відродження мови Скотс вважається поет Х’ю Макдермід. Разом зі своїми однодумцями Х. Макдермід намагався здійснити синтез елементів сучасних йому шотландських діалектів та мови шотландської літератури попередніх епох, але подібні спроби відродження Скотс були сприйняті неоднозначно: прихильники називали мову діячів шотландського

руху – Doric, Plastic Scots, супротивники – Synthetic, Esperanto Scots. Однак, така діяльність призвела до появи великої кількості друкованих видань шотландською мовою Скотс, що сприяло активному використанню її в повсякденному та культурному житті.

На сьогоднішній день, з точки зору її функціонування, мову Скотс можна вважати самостійною мовою, бо вона є мовою шотландської нації та використовується в усному і писемному мовленні, має власну фонологічну, граматичну системи і лексичний тезаурус [47, с. 4]. Цих рис достатньо, щоб констатувати суттєву дистанцію між нею та англійською мовою, оскільки відомо багато випадків значно менших розходжень між близькими системами, традиційно визнаними, тим не менш, самостійними мовами. Про це у своїх дослідженнях пишуть такі автори як Енді Ігл (Andy Eagle), Гленвілль Прайс (Glanville Price), Чарлз Джонс (Charles Jones), Том МакАртур (Tom McArthur). У цілому, незважаючи на бурхливу діяльність шотландських філологічних товариств, університетів та окремих авторів, мова Скотс посідає досить незначне місце у шотландській національній доктрині, що зумовлюється її другорядним соціальним статусом та обмеженим набором функцій. Обмеженість функцій, у свою чергу, була зумовлена суто історичними причинами. Ще у XVIII ст. у Шотландії прагматичні тенденції перевищили патріотичні, у результаті чого прихильники стандартизації місцевої мови опинились у меншості, а діячі шотландської культури отримали загальноєвропейську аудиторію, почавши писати англійською.

У сучасній Шотландії наявні дві тенденції. Перша має на меті подальше витіснення шотландської мови Скотс із заміною її на англійську мову, навіть у низових функціональних сферах. Таким чином, кількість людей, які володіють двома мовами, англійською та мовою Скотс, зменшується. Друга тенденція є протилежною першій, і полягає у спробах відродити, зберегти та посилити культурно-мовну самобутність [86, с. 9]. Завдяки цій протидії мова Скотс поступово відновлює свої позиції, й стає мовою активного вжитку серед

молодого покоління шотландців та залишається мовою старшого покоління, особливо у віддалених або сільських районах.

Саме тому на сьогоднішній день шотландська лексикографічна наука переживає своє відродження. Варто наголосити, що від XII до XXI ст. шотландськими авторами було укладено та видано близько сотні словників. У всіх працях наявний цінний лінгвістичний матеріал, проте зарубіжні та вітчизняні вчені залишили практично поза увагою проблеми класифікації та періодизації шотландського лексикографічного процесу. Деякі словники лише частково опрацьовувалися вітчизняними та зарубіжними дослідниками. Більш того, варто зазначити, що жоден вчений докладно не описав принципи побудови мікро- та макроструктури виданих словників.

Отже, актуальність та доцільність даного дослідження визначається потребою більш поглибленого розуміння особливостей процесу становлення й розвитку шотландської національної лексикографії.

Об'єктом дослідження, таким чином, виступає шотландський лексикографічний процес, а предметом – особливості становлення сучасної лексикографічної науки Шотландії.

Мета дослідження полягає у вивченні особливостей лексикографічного процесу Шотландії шляхом аналізу словників, їх класифікації та систематизації.

Відповідно до поставленої мети у роботі передбачено розв'язання таких завдань:

1. проаналізувати теоретико-наукові джерела з теми дослідження;
2. встановити джерельну базу словників та окреслити їх характерні особливості;
3. систематизувати та охарактеризувати основні періоди розвитку шотландської лексикографічної науки;
4. з'ясувати роль словників у процесі формування та становлення літературного варіанту шотландської мови Скотс;

5. виявити специфічні риси словників з огляду на їх різновид та спосіб подачі матеріалу;

6. запропонувати новий підхід (контрастивно-граматичний) укладання словникової статті двомовного перекладного словника наприкладі шотландської та української мов.

Новизна дослідження зумовлена тим, що робота є однією з перших спроб комплексного й докладного аналізу шотландських лексикографічних праць від XII ст. до XXI ст., а також першим досвідом укладання словникової статті двомовного шотландсько-українського словника з використанням контрастивно-граматичного підходу.

Теоретичне значення визначається тим, що проведений аналіз дає змогу окреслити основні періоди розвитку шотландської лексикографічної науки, систематизувати та класифікувати словники шотландської мови Скотс, а також заповнює суттєву прогалину в історії шотландської лексикографії.

Практичне значення полягає у тому, що результати дослідження можуть бути використані під час вивчення практичного курсу граматики, лексикології, історії та літератури Великобританії, а також при написанні сукупної та більш повної історії шотландської лексикографічної науки та подальшому вивченню застосування контрастивного підходу до укладання сучасних двомовних словників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Берков В.П. Двухязычная лексикография: Учебник / В. П. Берков. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ООО “Издательство Астрель”: ООО “Издательство АСТ”: ООО “Транзиткнига”, 2004. – 236 с.
2. Бондаренко М. В. Лексико-семантическая парадигматика регионально-маркированной лексики как репрезентант языковой ситуации в Шотландии / М. В. Бондаренко // Известия Самарского научного центра Российской академии наук. – 2010. – № 5. – С. 173-176.
3. Влавацкая М. В. Новые направления и тенденции в двухязычной лексикографии / М. В. Влавацкая // Альманах современной науки и образования. Научно-теоретический и прикладной журнал широкого профиля. Тема номера “Языкознание и литературоведение в синхронии и диахронии и методика преподавания языка и литературы”, Тамбов: изд-во “Грамота”. – № 2 (9). – 2008. – Часть 1. – С. 61-65.
4. Гринев С.В. Введение в терминографию. / С. В. Гринев. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Моск. пед. ун-т, 1996. – 161 с.
5. Девель Л. А. Двухязычная лексикография / Л. А. Девель // Вестник РУДН, серия Вопросы образования: языки и специальность – 2011. – №3. – С. 25-29.
6. Демська О. Вступ до лексикографії: навч. посіб. / О. Демська; Нац. ун-т “Киево-Могилян. акад.”. – К.: Києво-Могилянська академія, 2010. – 265 с.
7. Денисова Е. А. “Шотландский язык” и “шотландский диалект”: проблемы терминологии / Е. А. Денисова // Вестник Ленинградского государственного университета имени А. С. Пушкина. – 2008. – № 2 (10). – С. 33-45.
8. Денисова Е. А. Шотландский язык в фольклорных и художественных источниках / Е. А. Денисова // Вестник Ленинградского государственного университета имени А. С. Пушкина. – 2008. – № 4 (12). – С. 62–74.

9. Денисова Е. А. Эволюционные изменения звуков в диалектах Шотландии / Е. А. Денисова // Вестник Ленинградского государственного университета имени А. С. Пушкина. – 2009. – № 1. – С. 164–171.
10. Драбовська В. А. Сучасні тенденції англомовної навчальної лексикографії / В. А. Драбовська // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія. Збірник наукових праць / Гол. ред. Н. Л. Іваницька. – Вінниця: ТОВ фірма “Планер”, 2013. – Вип. 17. – С. 119-124.
11. Дубичинский В.В. Лексикография русского языка: учеб. пособие / В. В. Дубичинский – М.: Наука: Флинта, 2008. – 432 с.
12. Євтушенко Н. І. Контрастивний та зіставний аспекти досліджень у сучасній лінгвістичній // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу “Києво-Могилянська академія”. Серія : Філологія. Мовознавство. – 2014. – Т. 221. – Вип. 209. – С. 24–28.
13. Жалай В. Я. Двомовні контрастивні словники перекладача: перший досвід укладання / В.Я. Жалай, Н.М. Биховець, Т.Г. Линник, А.Ф. Пархоменко, І.І. Рахманова, Л.М. Рубашова // Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи. – 2009. – № 3. – С. 3-29.
14. Карпова О. М. Английская и шотландская лексикографии: истоки, развитие, современное состояние // Вестн. Ивановского государственного университета. Сер. “Гуманитарные науки”. – 2013. – Вып. 1. – “Филология”. – С. 47–54.
15. Моисеев М. В. Лексикография английского языка: учебно-методическое пособие: для студентов. / М. В. Моисеев. – Омск: Изд-во ОмГУ, 2006. – 92 с.
16. Новикова М. Шотландии кровавая луна: Антология шотландской поэзии (с XIII-го века до века XX-го). / М. Новикова. – Симферополь: СОНАТ; Крымский Архив, 2007. – 320 с.
17. Основи укладання галузевих глосаріїв. Курс лекцій. Навчальний посібник / О.В. Іванова. – К.: ЦП “Компринт”, 2016. – 228 с.

18. Павленко А. Е. О роли личности в языковом строительстве (языкотворчество шотландского поэта Хью Макдермида) / А. Е. Павленко // Сборник научных трудов Всероссийской научной конференции “Наука о языке и человек в науке”. – Том II. – 2010. – С. 70–76.
19. Парашук В. Ю. Теоретична фонетика англійської мови: [Навч. посіб. для студентів факультетів іноземних мов] / В. Ю. Парашук. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2009. – 232 с.
20. Перебийніс В. І. Традиційна та комп'ютерна лексикографія. Навч. посібник. / В. І. Перебийніс, В. М. Сорокін – К.: Вид. центр КНЛУ, 2009. – 218.
21. Пилипчук О. В. Перекладознавчі погляди професора Юрія Олексійовича Жлуктенка / О. В. Пилипчук // Вісник Львівського університету. Серія : Іноземні мови. – 2012. – С. 170-175.
22. Пилипчук О. В. Еквівалентність у контрастивному аналізі з погляду професора Ю. О. Жлуктенка // http://www.lnu.edu.ua/faculty/inomov.new/Foreign_Philology/ Foreign_Philology/Foreign_Philology_123/articles/Pylypchuk.pdf
23. Стернин И. А. Контрастивная лингвистика / И. А. Стернин, – М.: “Восток-Запад”, 2006. – 206 с.
24. Стернин И. А. Контрастивные словари: проблемы практического создания / И. А. Стернин // *Жужнословенски филолог.* – №62. – 2006. – С. 225-232.
25. Черепкова Н. М. Контрастивный двуязычный словарь: принципы подачи материала / Н. М. Черепкова // *Вестник Воронежского государственного университета. Серия “Филология. Журналистика”.* – 2017. – №2. – С. 74-76.
26. Чубур Т. А. Контрастивная лингвистика и практика обучения иностранному языку / Т. А. Чубур // *Приоритеты, проблемы и перспективы языкового образования в России XXI века.* – Борисоглебск, 2005. – С. 237-238.
27. Щерба Л.В. Предисловие ко второму изданию “Русско-французского словаря” // *Русско-французский словарь / Сост. Л. В. Щерба, М. И. Матусевич, М. Ф. Дусс.* – М.: “Советская энциклопедия”, 1959. – С. 4-9.

28. A Glossary of North Country words / [corrected and enlarged by G.E. Brockett].
– Newcastle upon Tyne: Emerson Charnley, Bigg Market; and Simpkin,
Marshall & Co., 1846. – 243 p.
29. About the Dictionary of the Scots Language [Электронный ресурс] – 2004. –
Режим доступа до ресурсу: <http://www.dsl.ac.uk/aboutdsl.html>
30. Aitch W. Dictionary of the Scottish language / W. Aitch, Edinburgh:
J. Dick&Co, 1818 – 255 p.
31. Anderson R. Introduction. In: Bell's Dictionary and Digest of the Law of
Scotland. Series: Old Studies in Scots Law. / R. Anderson. – Edinburgh Legal
Education Trust, Edinburgh. – P. v-xlv.
32. Angus J. S. A glossary of the Shetland dialect / J. S. Angus. – Paisley: Alexander
Gardner., 1914. – 170 p.
33. Barrowman J. A Glossary of Scotch Mining Terms / J. Barrowman
[Электронный ресурс]. – Режим доступа до ресурсу:
<http://www.scottishmining.co.uk/Indexes/Barrowman.html>
34. Bell R. A dictionary of the Law of Scotland / R. Bell. – Edinburgh, 1826. – 146 p.
35. Bell W. A dictionary and digest of the Law of Scotland, with short explanation
of the most ordinary English law terms / W. Bell. – Edinburgh: Bell & Bradfute,
12. Bank Street. London: William Maxwell, 1861. – 891 p.
36. Benzehra R. Some implications of Contrastive Lexicology for Bilingual
Lexicography and Teaching Translation (With special Reference to English-
Arabic) / R. Benzehra // Sciences Humaines. – juin 2007. – n 27. – P. 31-43.
37. Brown T. A Dictionary of the Scottish language / T. Brown. – Edinburgh, 1945
– 185 p.
38. Chambers J. K. Dialectology / J. K. Chambers and P. Trudgill. – C.: Cambridge
University Press, 2004. – 198 p.
39. Collins Gem Scots Dictionary. – Edinburgh: HarperCollins UK; 2006. – 271 p.
40. Concise Dictionary of Scottish Words and Phrases / [Edited by Betty
Kirkpatrick]. – E.: Crombie Jardine Publishing, 2006. – 162 p.
41. Concise English-Scots Dictionary. – Edinburgh: Polygon, 1999. – 325 p.

42. Concise Scots dictionary / [Edited by M. Robinson]. – E.: Edinburgh University Press Ltd, 2005. – 483 p.
43. Crawford R. John Jamieson, a man of many words [Электронный ресурс]. – 2013. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.the-tls.co.uk/tls/public/article1190914.ece>
44. Dictionary of Scots Words and Phrases in Current Use / [edited by James A. C. Stevenson]. – E.: HippocreneBooks, 1998 – 256 p.
45. Dictionary of the Older Scottish Tongue: in 12 vol. / [Edit. A. J. Aitken, Margaret G. Dareau, K. Lorna Pike, and James A. C. Stevenson] – Oxford: Oxford University Press, 2001.
46. Dugall G. Glossary of words in “The Northern Cottage and other poems” / G. Dugall [Электронный ресурс]. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.ulsterscotsacademy.com/texts/historical-abstracts/1800-1899/dugall-glossary/index.php>
47. Eagle A. Aw Ae Wey – Written Scots in Scotland and Ulster / A. Eagle. – E., 2008. – 90 p.
48. Edmondston T. An etymological glossary of the Shetland and Orkney dialect with some derivations of names of places in Shetland / T. Edmonston. – London and Berlin: Asher & Co., 1866. – 167 p.
49. Flaws M. The Orkney Dictionary / M. Flaws, G. Lamb [Электронный ресурс]. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.orkneydictionary.scot/dictionary/?revlookup=go>
50. Gauton R. Bilingual Dictionaries, the Lexicographer and the Translator / R. Gauton // *Lexicos*. – 2008. – Series 18. – P. 106–118.
51. Graham J. J. The Shetland Dictionary / J. J. Graham [Электронный ресурс]. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.shetlanddialect.org.uk/john-j-grahams-shetland-dictionary-intro>
52. Gregor W. The Dialect of Banffshire / W. Gregor. – London; Berlin: Asher and Co., 1866. – 232 p.

53. Jackson R. A guide to Scots bird names / R. Jackson. – Seattle: Ptarmigan Press., 2013. – 44 p.
54. Jakobsen J. Etymologisk Ordbog over det Norrøne Sprog på Shetland. Translated as An Etymological Dictionary of the Norn Language in Shetland, in 2 volumes / J. Jakobsen, London: David Nutt, reprinted New York: AMS Press, n.d., 1928.
55. Jamieson J. An Etymological Dictionary of the Scottish Language. – Vol. 1-2. / J. Jamieson. – London: W. Creech, Constable, and Blackwood, 1808.
56. Jamieson's dictionary of the Scottish language / [Abridged by John Johnston]. – Edinburgh, 1867 – 635 p.
57. John Jamieson: The man who saved Scots' tongue – with help from his landlady [Электронный ресурс]. – 2013. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.scotsman.com/news/arts/john-jamieson-the-man-who-saved-scots-tongue-with-help-from-his-landlady-1-2426855>
58. Mackay Ch. A Dictionary of Lowland Scotch / Ch. Mackay. – London: Whittaker and Co, 1888. – 398 p.
59. Mactaggart J. The Scottish Gallovidian Encyclopedia / J. Mactaggart. – London: Hamilton, Adams and Co.; Glasgow: Thomas D. Morison, 1876. – 504 p.
60. Michalska K. A Scots-Polish Lexicon: Leksykon Szkocko-Polski / K. Michalska., - Edinburgh: Steve Savage Publishers Limited, 2014. – 128 p.
61. Monherby R. Pocket dictionary of the Scottish Idiom / R. Monherby. – Konigsberg, 1826. – 232 p.
62. Montgomerie-Fleming J.B. Desultory notes on Jamieson's Scottish Dictionary / J.B. Montgomerie-Fleming. – Glasgow and Edinburgh: William Hodge&Company, 1899. – 210 p.
63. Patterson W. A Glossary of Words and Phrases used in Antrim and Down / W. H. Patterson, – London: Trübner & Co., for the English Dialect Society, 1880 [Электронный ресурс]. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.ulsterscotscademy.com/texts/historical-abstracts/1800-1899/pattersons-glossary/index.php>

64. Pride G. Dictionary of Scottish Building / G. Pride – TCRE Division / Scottish Conservation Bureau, Hist, 1996 [Электронный ресурс]. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.issuu.com/hspubs/docs/dictionary-of-scottish-building>
65. Robinson P. English / Ulster-Scots Glossary: A Core Vocabulary Wordlist with Verb Tables / P. Robinson, 2013 [Электронный ресурс]. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.ulsterscotsacademy.com/words/glossary/index.php>
66. Say it in Scots: Scottish Place-names / [edited by Maggie Scott]. – E.: Black & White Pub Ltd, 2008. – 113 p.
67. Say it in Scots: Scottish Weather / [edited by Chris Robinson and Eileen Finlayson]. – E.: Black & White Pub Ltd, 2008. – 125 p.
68. Say it in Scots: Scottish Wildlife / [edited by ChrisRobinson]. – E.: Black & White Pub Ltd, 2008. – 122 p.
69. Say it in Scots: Wha's Like Us? / [edited by ChrisRobinson]. – E.: Black & White Pub Ltd, 2008. – 122 p.
70. Scots-English, English-Scots Practical Dictionary / [edited by David Ross, Gavin D. Smith]. – Edinburgh: HippocreneBooks, 1999. – 256 p.
71. Scottish National Dictionary [Электронный ресурс]. – Режим доступа до ресурсу: http://en.wikipedia.org/wiki/Scottish_National_Dictionary
72. Sims C. The Origin and signification of the Scottish surnames with a vocabulary of Christian names / C. S. Sims. – Albany, N. Y.: 3. Munsell, 78 State street, 1862. – 147 p.
73. Sinclair J. Observations on the Scottish Dialect / J. Sinclair. – London, 1876 – 236 p.
74. Skene J. De verborum significatione ... / J. Skene. – London, 1641. – 172 p.
75. Steuart J. Dirleton's Doubts and Questions in the Law of Scotland, Resolved and Answered / J. Steuart of Goodtrees. – Edinburgh: Printed by J. Watson, 1715. – 356 p.
76. Stevenson J. Scoor-Oot: A Dictionary of Scots Words and Phrases in Current Use / James A. C. Stevenson, Iseabail MacLeod. – Edinburgh: AthlonePr, 1989 – 256 p.

77. The Complete Ulster-Scots Dictionary [Электронный ресурс]. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.ulsterscotsacademy.com/words/dictionary/index.php>
78. The Dictionary of the Older Scottish Tongue: [Электронный ресурс]. – Режим доступа до ресурсу: http://en.wikipedia.org/wiki/Dictionary_of_the_Older_Scottish_Tongue
79. The Dictionary of the Scots language [Электронный ресурс]. – 2000. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.dsl.ac.uk/>
80. The Doric Dictionary [Электронный ресурс]. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.doricdictionary.com/>
81. The Edinburgh History of the Scots language / [Edit. by Ch. Jones]. – E.: Edinburgh University Press Ltd. – 1997. – 426 p.
82. The Essential Scots dictionary: Scots–English, English–Scots. [Edit. by I. Mcleod]. – E.: Edinburgh University Press Ltd. – 2004. – 684 p.
83. The Pocket Scots Dictionary. – Edinburgh: Edinburgh University Press Ltd, 1999. – 360 p.
84. The Scottish National Dictionary, [Edited by W Grant, Marie A. Mathieson and other]. – Edinburgh: Scottish National Dictionary Association, 1931-1976.
85. The Scots thesaurus, [Edit. by I. Mcleod]. – E.: Edinburgh University Press Ltd. – 2001. – 546 p.
86. Voigt L. “... if we care to preserve even that” Scots and the question of Language Revitalization. / Voigt L. – Ling 100 – Senior Thesis. – 2002. – 49 p.
87. Warrack A. Scots dialect dictionary / A. Warrack, W. Grant. – London: W. & R. Chambers, limited Edinburgh, 1911. – 723 p.
88. Watson G. The Roxburghshire Word-Book being a record of the special vernacular vocabulary of the county of Roxburgh, with an appendix of specimen / G. Watson. – Aberdeen, 1923. – 344 p.
89. Wilson J. Lowland scotch as spoken in the Lower Strathearn District of Perthshire / J. Wilson. – London: Oxford University Press, 1915. – 276 p.

90. Wilson J. The dialect of Robert Burns as spoken in central Ayrshire / J. Wilson.
– London: Oxford University Press, 1923. – 195 p.
91. Wir Ain Leed. A Innin Tae Modren Scots (An Introduction to Modern Scots)
[Электронный ресурс]. – Е., 2000. – Режим доступа до ресурсу:
<http://www.scots-online.org>

Наукове видання

Лемещенко-Лагода Вікторія Володимирівна
Рябуха Тетяна Валеріївна

**Лексикографічна фіксація шотландської мови Скотс:
від теорії до практики**

Монографія

Художник обкладинки О. С. Курашкін

Підписано до друку 29.05.2019 р. Формат 60x90/16. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman. Друк цифровий. Ум. друк. арк. 6,16.
Наклад 300 прим. Зам. № 2841

Видано та надруковано ФО-П Однорог Т.В.
72313, м. Мелітополь, вул. Героїв Сталінграда, 3а
Тел. (098) 243 96 51

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виробників і розповсюджувачів видавничої
продукції від 29.01.2013 р. серія ДК № 4477